

SOTE-UUDISTUS

Pompottelusta kohti
kokonaisvaltaista otetta

Ministeri Susanna Huovinen
12.1.2015

JOUKO

Miksi sotea on jouduttu odottamaan?

- monimutkainen asia, jolla laajat vaikutukset
- edes asiantuntijat eivät ole olleet yksimielisiä
- kansanvallalla tärkeä rooli - peruspalvelut nauttivat perustuslain suojaa

Soten vaiheet

- Kansallinen terveyshanke (2002)
- Sosiaalialan kehittämisohjelma (2003)
- Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (2007)
- Paras-hanke 2005–2016
- Välimäki/Näättsaari työryhmä 1/2013
- Selvityshenkilöiden esitys 3/2013
- Orpon koordinaatioryhmä 5/2014
- Varhilan työryhmä 12/2013
- Puheenjohtajien ratkaisu 3/2014

Puheenjohtajien sopu maaliskuu 2014

- kaikki sote-palvelut järjestetään viiden alueellisen sosiaali- ja terveysalueen toimesta
- alueet rakentuvat nykyisten erityisvastuualueiden pohjalta, ja ne tukeutuvat olemassa oleviin toimiviin rakenteisiin.
- lähtökohtana palveluketjujen integraatio vahvan järjestäjän toimesta
- kansallisen ohjauksen vahvistaminen
- kunnat mukana palvelujen tuottamisessa
- palvelut lähellä ihmistä
- yhteinen jatkovalmistelu parlamentaarisessa ohjausryhmässä

Parlamentaarisen ohjausryhmän jäsenet ja keskeiset virkamiehet

Puheenjohtaja:

- peruspalveluministeri Susanna Huovinen (sd)

Jäsenet:

- sosiaali- ja terveysministeri Laura Rätty ja kunta- ja hallintoministeri Paula Risikko (kok)
- kansanedustaja, eduskuntaryhmän puheenjohtaja Jouni Backman (sd)
- kansanedustaja Hanna Mäntylä ja yleislääketieteen professori Mauno Vanhala (ps)
- kansanedustaja Juha Rehula ja kansanedustaja Tapani Tölli (kesk)
- kansanedustaja Erkki Virtanen (vas)
- kansanedustaja Ulla-Maj Wideroos (rkp)
- kansanedustaja Outi Alanko-Kahiluoto (vihr)
- kansanedustaja Leena Rauhala (kd)

Virkamiehet: Kansliapäällikkö Päivi Sillanaukee, ylijohtaja Kirsi Varhila, hallitusneuvokset Pekka Järvinen ja Päivi Salo

Asiantuntijaryhmä

- professori, oikeustieteen tohtori Pentti Arajärvi
- professori Mats Brommels
- professori, valtiotieteiden ja filosofian tohtori Heikki Hiilamo
- professori Jussi Huttunen
- ylisosiaalineuvos Aulikki Kananoja
- emeritusprofessori Martti Kekomäki
- yhteiskuntatieteiden tohtori, professori Anneli Pohjola
- professori Päivi Åstedt-Kurki
- varatoimitusjohtaja Tuula Haatainen, Suomen Kuntaliitto
- ylijohtaja Marina Erhola, THL
- johtaja Anne Knaapi, SOSTE ry

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen keskeiset tavoitteet

Päämääränä väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.

- **Turvata yhdenvertaiset, asiakaslähtöiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveystalvelut koko maassa**
 - eriarvoisuuden vähentäminen
 - henkilöstövoimavarojen kohdentaminen yhdenvertaisesti
- **Vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollon perustalveluja**
 - tarkoituksenmukainen ja tasapainoinen palvelukokonaisuus
 - mahdollistetaan palvelujen toteutus uusilla tavoilla, muun muassa lähipalvelut
- **Toteuttaa kustannustehokas ja vaikuttava palvelurakenne**
 - kustannuskehityksen tasapainottaminen
 - palvelujen uudistaminen, vaikuttavuus ja laatu

Keinot uudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi

- Mahdollisimman laaja sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio
 - palvelukokonaisuus saman johdon ja budjetin alle
 - ihmisten palvelutarpeet huomioidaan kokonaisuutena
 - selkeä ja tehokas hallinto
- Vahva kansallinen ohjaus
- Asiakkaiden ja henkilöstön osallistaminen

Keskeiset asiat

- Lakisääteinen julkinen sosiaali- ja terveydenhuolto toteutetaan jatkossakin kunnallisena toimintana
- Vastuu palvelujen toteuttamisesta on kuntien sijasta kuntayhtymillä
 - erikseen järjestämisvastuu ja tuottamisvastuu
- Kunnat rahoittavat sosiaali- ja terveyspalvelut
- Kansallista ohjausta vahvistetaan
- Asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia parannetaan

Järjestämisvastuu

- Järjestämisvastuu on viidellä sote-alueella
- Järjestäminen ja tuottaminen erotetaan toisistaan
 - järjestämisvastuun käsite on erilainen kuin nykyisin ja poikkeaa myös kuntalakiesityksen mukaisesta käsitteestä
- Sote-alueen kuntayhtymä vastaa siitä, että sen alueella kuntien asukkaat ja muut palveluihin oikeutetut saavat tarvitsemansa palvelut

Sote-alueisiin kuuluvat kunnat

- Maantieteellisenä pohjana nykyiset erityisvastuualueet
- Kuntia kuultiin niiden sijoittumisesta
 - 8 kuntaa esitti nykyisestä ervasta poikkeavaa ratkaisua
- Miten alueet muodostuivat
 - lähtökohtaisesti nykyisiin erwa-alueisiin pohjautuen
 - Jämijärvi, Karvia ja Punkalaidun Keskiseen sote-alueeseen
 - Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän kunnat Eteläiseen sote-alueeseen
 - Keuruu ja Uurainen Itäiseen sote-alueeseen

Palvelujen tuottamisvastuu

- Tuottamisvastuu on kuntayhtymällä
 - kuntien sopimuksen perusteella voi olla myös vastuukuntamalli
- Tuottamisvastuun edellytykset laissa
 - tehtävän edellyttämä oma henkilöstö ja muut voimavarat
 - kyky vastata ehkäisevistä, korjaavista, hoitavista, kuntouttavista ja muista sote-palveluista yhtenäisenä kokonaisuutena
 - tuotantovastuu on kaikilla yhdenmukainen
 - ”teemalliset kuntayhtymät” eivät ole mahdollisia
- Valmistelussa on määritelty tuottamisvastuussa olevien kuntayhtymien lukumäärä kullakin sote-alueella
 - kuntayhtymien muodostamisprosessi kuntalähtöisesti
- Sote-alue päättää tuottamisvastuussa olevat kuntayhtymät
 - edellytyksenä kriteerien täyttyminen

Tuottamisvastuullisten kuntayhtymien enimmäismäärä

- Tuottamisvastuullisia kuntayhtymiä voi olla enintään seuraavasti:

– Eteläisellä sosiaali- ja terveysalueella	enintään	4
– Itäisellä sosiaali- ja terveysalueella	enintään	4
– Keskisellä sosiaali- ja terveysalueella	enintään	3
– Läntisellä sosiaali- ja terveysalueella	enintään	3
– Pohjoisella sosiaali- ja terveysalueella	enintään	5
- Alueilla voidaan päättää, että tuottamisvastuullisia kuntayhtymiä on edellä mainittua vähemmän.
 - jos kunnat päättävät vastuukuntamallista, niiden ja kuntayhtymien yhteenlaskettu määrä on yllä todetun mukainen

Toiminnan ohjaaminen ja johtaminen

- Eduskunta, valtioneuvosto
 - Vn selonteko eduskunnalle vaalikausittain
- STM
 - strateginen ohjaus
 - vuotuiset neuvottelut sote-alueiden kanssa
- Sote-alue
 - järjestämis päätös
 - tulosneuvottelut tuottamisvastuussa olevien kuntayhtymien kanssa

Järjestämispäätös

- Sote-alueen keskeinen väline toiminnan ohjaamisessa
 - Järjestämislain 12 §
- Päätöksessä määritellään mm:
 - tuottamisvastuussa olevat kuntayhtymät
 - tarkoituksenmukaisen ja vaikuttavan palvelurakenteen toteuttaminen
 - integraation ja lähipalvelujen varmistaminen
 - palvelujen laatu- ja palvelutaso
 - rahoituksen ja voimavarojen kohdentaminen
 - periaatteet muualta hankittaville palveluille

Rahoitus

- Kunnat vastaavat sosiaali- ja terveystalouden rahoituksesta
 - valtionosuus ja kunnallisvero
- Rahoituksen lähtökohtana on palvelujen toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin perustuva sote-alueen talousarvio
- Talousarvion mukainen rahoitusvastuu jaetaan kunnille asukasluvun ja tarvetekijöiden mukaan
 - asukasluvun paino on 20 % ja tarvetekijöiden (ikä rakenne ja sairastavuus) 80 %
 - laskentakaava on todettu HE:n perusteluissa
- Tuottamisvastuussa olevan ky:n rahoitus
 - sote-alue rahoittaa palvelujen tuotannon
 - rahoitus osin laskennallisesti (80 %) ja osin kustannus- ja vaikuttavuusperusteisesti (20 %)

Lakiesityksen eteneminen

- Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 4.12.
 - HE 324/2014
 - perustuslakivaliokunta, hallintovaliokunta, talousvaliokunta ja valtiovarainvaliokunta antavat lausuntonsa esityksestä
 - sosiaali- ja terveysvaliokunnassa antaa mietinnön esityksestä
 - eduskunnan istuntokausi päättyy 13.3.2015
- Laki voimaan keväällä 2015
- Uudistuksen liittyvien muiden lakien tarvittavat muutokset 2015 - 2016

Sote-alueen kuntayhtymän perustaminen

- Käynnistyskokous viimeistään toukokuussa 2015
 - aluehallintovirasto kutsuu kokouksen koolle, sen jälkeen vastuu siirtyy kunnille
 - valmistelut on syytä aloittaa jo tätä ennen
- Perussopimuksen hyväksyminen
 - viimeistään 31.10.2015 ja tiedoksi STM:lle 2.11.2015
- Sote-alueen toiminnan käynnistäminen
 - Kuntayhtymän on aloitettava toimintansa viimeistään 1.1.2016
 - Järjestämispäätöksen ja talousarvion valmistelu, varmistettava tuottamisvastuussa olevien kuntayhtymien syntyminen

Tuottamisvastuussa olevat kuntayhtymät

- Kuntayhtymän ilmoitettava sote-alueelle viimeistään 1.2.2016 halukkuudestaan tuottamisvastuulliseksi
 - jos ei ilmoituksia määräajassa, sote-alueen on kutsuttava koolle kuntakokous viimeistään 1.3.2016
- Tuottamisvastuussa olevat kuntayhtymät on hyväksyttävä viimeistään 31.10.2016 järjestämispäätöksessä
- Toiminta käynnistyy 1.1.2017

Nykyiset lakisääteiset toimijat

- Sosiaali- ja terveystalvelujen järjestäminen ja tuottaminen siirtyy niiltä tuottamisvastuussa oleville kuntayhtymille 31.12.2016
 - Myös henkilöstö sekä toimintaan liittyvät oikeudet ja velvoitteet siirtyvät samasta ajankohdasta lukien
- Kuntien vastuulle jää kuitenkin hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Henkilöstö

- Siirtyy tuottamisvastuussa olevan kuntayhtymän palvelukseen
 - Koskee myös hallinnossa ja tukipalveluissa työskentelevää henkilöstöä
 - Liikkeenluovutus
 - Muunlainen järjestely edellyttää työntekijän henkilökohtaista hyväksymistä
- Ei paras-puitelain mukaista 5 v. irtisanomissuojaa

Omaisuusjärjestelyt

- Kunnat sopivat mitä omaisuudelle tehdään
 - siirtyykö omaisuus tuottamisvastuussa olevalla kuntayhtymälle
 - mahdolliset korvaukset ym.
- Jos sopimusta ei synny, omaisuus jää entiselle omistajalle
- Jos entinen omistaja on kuntayhtymä, kuntayhtymä on muutettava omaisuutta hallinnoivaksi kuntayhtymäksi
 - kuntayhtymän voi purkaa, jolloin omaisuus jaetaan perussopimuksen mukaisesti

Sote-uudistuksen toimeenpano

- Organisoituminen kunnissa ja valtiolla
 - ministeriöön on jo asetettu toimeenpanoryhmä
 - sidosryhmät mukana
- Neuvontapalvelu, tietopankki ja muutosviestintä
- Tietopohjan vahvistaminen ja tiedolla johtaminen
- Toimeenpanon tuki tuleville sote-alueille
- Rahoitus
- Uudistuksen seuranta ja arviointitutkimus

Lopuksi

- täydellistä sote-mallia ei olekaan
- on annettava arvo parlamentaariselle yhteistyölle
- uskallusta nähdä pidemmälle ohi erilaisten raja-aitojen
- riittää vatkaaminen - kyettävä päätöksiin, epävarmuus vaikeuttaa toimintaa